

**ЎЗБЕКИСТОНДА ТИББИЙ ХИЗМАТ КЎРСАТУВЧИ
КОРХОНАЛАР ХАРАЖАТЛАРИНИНГ ИҚТИСОДИЙ-ИЖТИМОЙ
САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ**

Йўлдошев Бекзод Алишерович

Самарқанд давлат тиббиёт университети

Аннотация. Мақолада Ўзбекистон Республикасида тиббий хизмат кўрсатувчи корхоналар харажатларининг иқтисодий-ижтимоий самарадорлигини оширишнинг амалий йўналишлари таҳлил этилган. Соғлиқни сақлаш соҳасини молиялаштиришнинг мавжуд механизмлари, тиббий хизматлар нархларини шакллантириш тартиби ва мажбурий тиббий сугурта тизимига ўтиш жараёнлари кўриб чиқилган ҳамда харажатлар самарадорлигини оширишга йўналтирилган таклифлар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: соғлиқни сақлашни молиялаштириш, тиббий хизмат нархлари, мажбурий тиббий сугурта, харажатлар оптималлаштириши, иқтисодий-ижтимоий самарадорлик.

КИРИШ

Ўзбекистон Республикасида соғлиқни сақлаш тизимини ислоҳ қилиш доирасида тиббий хизмат кўрсатувчи корхоналар фаолиятини молиявий барқарорлаштириш ва уларнинг харажатлари самарадорлигини ошириш устувор вазифалардан бири ҳисобланади. Сўнгги йилларда давлат тиббиёт муассасалари фаолиятида молиявий мустақилликни кенгайтириш, пуллик тиббий хизматлар кўрсатиш механизмларини такомиллаштириш ҳамда мажбурий тиббий сугурта тизимини жорий этиш борасида қатор чоратadbирлар амалга оширилмоқда. Бироқ амалиётда тиббиёт муассасалари харажатларининг таркиби, уларнинг оқилона тақсимланиши ва натижадорлиги бўйича изчил таҳлил тизими ҳали тўлиқ шаклланмаган, бу эса мавзунинг долзарблигини белгилайди.

МАТЕРИАЛЛАР ВА МЕТОДЛАР

Тадқиқотда Ўзбекистон Республикасининг соғлиқни сақлаш соҳасидаги меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлари, жумладан пуллик тиббий хизмат кўрсатиш тартибини тартибга солувчи низом ва Рақобатни ривожлантириш қўмитасининг тиббий хизмат нархларини оптималлаштиришга оид маълумотлари ўрганилди. Шунингдек, статистик таҳлил, қиёсий таҳлил ва эксперт баҳолаш усулларида фойдаланилди.

НАТИЖАЛАР

Ўтказилган таҳлил шуни кўрсатдики, Ўзбекистонда давлат тиббиёт муассасалари харажатлари асосан икки манбадан - давлат бюджети маблағлари ва пуллик хизматлардан тушган даромадлар ҳисобидан молиялаштирилади. Даволаш-профилактика муассасаларига оид низомда белгиланганидек, пуллик хизматлар ривожланиши билан бюджет маблағларининг улуши босқичма-босқич камайиб бориши кўзда тутилган, бу эса муассасаларни ўз харажатларини оптималлаштиришга ундайдиган молиявий рағбатлантириш механизми вазифасини бажаради.

Рақобатни ривожлантириш ва истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш қўмитаси томонидан 2023–2024 йиллар давомида давлат ихтисослаштирилган тиббиёт марказларининг нарх таклифлари таҳлил қилинганда, нарх таркибидаги айрим харажат моддаларини оптималлаштириш имкониятлари мавжудлиги аниқланган. Бу далил тиббиёт муассасалари харажатларини бошқаришда ички аудит ва харажатлар таркибини мунтазам таҳлил қилиш заруратини тасдиқлайди.

Иқтисодий самарадорлик билан бир қаторда ижтимоий самарадорлик кўрсаткичлари ҳам муҳим аҳамиятга эга. Хусусан:

- тиббий хизматлардан фойдаланиш имконияти (географик ва молиявий жиҳатдан доступность);
- аҳолининг тиббий хизмат сифатидан қониқиш даражаси;
- имтиёзли тоифадаги фуқароларга кўрсатиладиган тиббий хизматлар ҳажми ва сифати.

МУҲОКАМА

Таҳлил натижалари шуни кўрсатадики, Ўзбекистонда тиббий хизмат кўрсатувчи корхоналар харажатларининг самарадорлигини ошириш учун куйидаги йўналишларда ишларни давом эттириш мақсадга мувофиқ:

1. **Молиялаштириш механизмларини такомиллаштириш** - мажбурий тиббий суғурта тизимини босқичма-босқич жорий этиш орқали харажатларни натижага боғлаган ҳолда молиялаштиришга ўтиш;

2. **Нарх шаклланиши тизимини ошкоралаштириш** - тиббий хизмат нархлари таркибидаги харажат моддаларини илмий асосланган меъёрлар асосида шакллантириш;

3. **Рақамли бошқарув воситаларини жорий этиш** - тиббиёт муассасалари харажатларини реал вақт режимида кузатиш ва таҳлил қилиш имконини берувчи ахборот тизимларини қўллаш;

4. **Кадрлар малакасини ошириш** - тиббиёт муассасалари раҳбарлари ва молиявий хизмат ходимларини харажатларни бошқариш бўйича замонавий услубларга ўргатиш.

Бу таклифлар халқаро тажрибада (жумладан, Дуганов, 2007 да келтирилган минтақавий баҳолаш услубиятида) синовдан ўтган ёндашувларга ҳамоҳанг бўлиб, уларни маҳаллий шароитга мослаштирилган ҳолда қўллаш мумкин.

ХУЛОСА

Ўзбекистонда тиббий хизмат кўрсатувчи корхоналар харажатларининг иқтисодий-ижтимоий самарадорлигини ошириш комплекс ёндашувни, яъни молиялаштириш механизмларини такомиллаштириш, нарх шаклланиши тизимини такомиллаштириш ва рақамли бошқарув воситаларини жорий этишни талаб этади. Таклиф этилган йўналишларнинг амалиётга татбиқ этилиши тиббиёт муассасаларининг молиявий барқарорлигини таъминлаш билан бирга аҳолига кўрсатиладиган тиббий хизматлар сифати ва доступностини ошириш имконини беради.

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Давлат бюджети маблағлари ҳисобига имтиёзли тоифага кирувчи шахсларга кўрсатиладиган тиббий хизматларнинг базавий нархлари оптималлаштирилиши // Ўзбекистон Республикаси Рақобатни ривожлантириш ва истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш қўмитаси. – URL: <https://raqobat.gov.uz/davlat-byudjeti-mablaglari-hisobiga-imtiyozli-toifaga-kiruvchi-shahslarga-korsatiladigan-tibbij-hizmatlarning-bazavij-narhlari-optimallashtirilishiga-erishilmoqda/>
2. Пуллик тиббий хизмат кўрсатишни тартибга солиш тўғрисидаги низом. – URL: <https://lex.uz/acts/835868>
3. Дуганов М.Д. Оценка эффективности расходов на здравоохранение на региональном и муниципальном уровнях. – М.: ИЭПП, 2007. – 112 с.
4. Оценка эффективности здравоохранения в субъектах Российской Федерации с использованием методологии Bloomberg // КиберЛенинка. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-effektivnosti-zdravoohraneniya-v-subektah-rossiyskoy-federatsii-s-ispolzovaniem-metodologii-bloomberg>
5. Экономика здравоохранения в период глобальных вызовов // КиберЛенинка. – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomika-zdravoohraneniya-v-period-globalnyh-vyzovov>
6. Механизм эффективного реинвестирования финансовых ресурсов санаторно-курортных учреждений Узбекистана // Innovations in Science and Technologies. – URL: <https://innoist.uz/index.php/ist/article/view/1657>